

ԱՐԱՄ ՍՎԵՏԱՐՅԱՆ

**Քաղաքական վերլուծաբան,
բանասիրական գիտությունների թեկնածու**

ՍԵՐ հասարակության մեջ վերջերս կրկին աշխատացան բնաւրկումները Եվրասիական ինտերնամ գործընթացից սղասելիի կաղակցությամբ: Այս տարվա առաջին երկու ամիսների արդյունքով մեր սննդեստրյունը փոփ, բայց աճ է արձանագրել: Սա թույլ է սպել փորձագետներին գոյոց կանխատեսում անելու այժմասին, որ Հայաստանը բռնել է ետքման-ժամային զարգացման ճանապարհ: Սա այն դարագայում, երբ ըստ նախնական տվյալների 60 տոկոսով կրասվել է Ռուսաստանից սացվող տրանսֆերների ծավալը, իսկ հայ արտահանողներից շահերը դադար են վերցրել՝ հասկանալու համար, թե ինչողու իրեն կդրսեւորի ռուսական ռուբլին: Դայնի է, որ այդ դադարի դաշտարձ հունվարին Ռուսաստանի ֆինանսների նախարարի եւ Կենտրոնական բանկի կանխատեսումներն են այն մասին, որ տարվա ընթացքում ռուբլին իր վրա կզգա դոլարի ուժեղացող ճնշումը եւ այդ ճնշման առավելագույն ազդեցությունը կլինի մարտ եւ աղորի ամիսներին: Առայժմ այդ կանխատեսումները չեն իրականանում, իսկ ռուբլին մի փոփ նույնիսկ ամրապնդվում է, ինչը սիդողել է ռուս ֆինանսական վելուծաբաններին մտածելու այն մասին, թե արյով ռուսական տարրածը կարող է ունենալ ինֆուրույն գործելու տրամադրություն՝ անկախ նավթի գների շարունակվող անկումից: Միաժամանակ ակնհայտ է, որ տասել դատողություններ անել Ռուսաստանի սննդեստրյան եւ հայ-ռուսական սննդական հարաբերությունների մասին երկու ամսվա տվյալներով ուղղակի անհմաս է եւ դեեք է շարունակել ուշադրությամբ հետևել այդ գործընթացներին: Բնիս են նրանք, ովքեր տնրում են, որ Եվրասիական ինտերնամ գործընթացի մասին փշտիք է այս ամփոփիչ դատողություններ կարելի է անել միայն տարվա վերջում:

Հիեցենեմ, որ Ղազախստանի նախագահը կանխատեսել էր, որ այս վերջին ֆինանսանենեսական ճգնաժամի ամենասուր դադը Վրա կիհասնի 2016թ.: Ռուսաստանի նախագահն իր վերջին հայտնի մեջ ասուլիսի ժամանակ կանխատեսել էր, որ ֆինանսանենեսական ճգնաժամը կօսարևնակվի մոտ երկու տարի եղագացնան փուլին Ռուսաստանը կվերադառնա մոռավորապես 2016թ. կետրին կամ դրանից մի փոքր ուժ:

Աշխարհի մնեսության դասկերը փոխվում է արագ եւ շատ դինամիկ: Եվ որո՞ն դրադի համեմատությամբ արժեգործ վկան է, ինչը ԵՄ խաղաղականության եւ մնեսության ճարտարապետների մոտ չի կարող մշահոգություն չառաջացնել: Հարունակում է զարգանալ չինական մնեսությունը եւ անկասկած է, որ չինացիները մոտենում են աշխարհի ամենամեծ մնեսությունը եւ ամենաարտադրող եեւությունը դարձնալու հիշակած տեսլականին: Եթե հերթական անգամ ապացուցվի այն իրողությունը, որ փոփոք մնեսությունները մնեսական մեծ համակարգերում կարող են ոչ միայն թուլացնան, այլև ուժեղացնան միհումներ դրսեւուրել, աղա Յայաստանի մնեսական զարգացման հեռանկարները գլուխացնան ծագմաժամի ծավալնան դայմաններում կարող են ոչ միանգամայն իրատեսական ինիւն:

Կոնկրետ բովանդակություն
ավանդական ժաղավական
կառելին

Վաղը Ազգային Ժողովում կմեկնարկի
ՀՀ ԱԺ արտադրությունների
մշտական հանձնաժողովի եւ ՌԴ Դաշ-
նային խորհրդի Պետական Դուռայի-
սուր Երկների, Եվրասիական ինստա-

ման եւ հայրենակիցների հետ կաղերեցին կոնհիտի համատեղ նիստը Արտակ Զարայանի եւ Լեռնիդ Սլուցկու համանախառնությանը գահությամբ։ Յետարրական է, որ մեր խորհրդարանական դիվանագիտության դաշտում Ռուսաստանը միակ երկիրն է որի հետ համակազմված համագործակցության այստիպի ձեւաչափ կա։ Նաև խորդ համատեղ նիստը հաճելիորեն զարգացրեց այն իմաստով, որ ավանդական բարեկամության եւ դաշնության փոխարքական հարձ հավաստիացումներից զայ անցավ արտակարգ գործնական մթնոլորտում, ուստի մեծ թվով ռուս եւ հայ փորձառնությունների մասնակցությամբ։ Ակսական աշրում սա մի բացառիկ հարթակ է, որի մեջ տեղ դաշտունական եւ ոչ դաշտունական բնարկումներում ռուս խորհրդարանական կանոններին եւ փորձագետներին կարելի է հասցնել Հայաստանի ակնկալիքը Եվրասիայում։

սիսական ինտեգրման գործընթացում
մասնավորապես՝ և նմանական մեզ հա-
նար կարեւոր ճյուղերում ռուսական
ներդրումների մեծացման մասին։ Նկա-
տի ունենալ առաջին հերթին արդյունաբե-
րական որոշ ճյուղերի, այդ թվում՝ գյու-
ղահանձնական ներքի մշակման նո-
հնարավորությունների հարցերը։

Վերջին օրերին կրկին աշխուժացել են բնարկումները, որոնց ինասր հավաքածական է, թե դեռ ինչու՞ն կարումակվեն Արեւությի արգելամիջոցները Ռուսաստանի նկատմամբ, որքանով են դրանք արդյունավետ եւ որքանով է Ռուսաստանը դաշտաւաս ամրացնելու իր սնտեսության ռազմակարգական ճյուղերը եւ դիվերսիֆիկացնելու իր արտաքին սնտեսական կապերը միակողմանի սնտեսական կախվածություններից ազատվելու համար: Եթե նույնիսկ ձիւս է, որ ժամանակին սոցիոլոգիական տարրեր հետազոտություններով ցույց տրված մեր բաղադրական ստուգումից հետեւ է ավելին, բան դրա իրական ներուժը կա, աղայ միեւնույն է, այսուհետեւ Ռուսաստանի բոլոր հարեւանները մատում են ստեղծված բաղադրական-սնտեսական իրողությունների դաշտավայր նոր, լրացուցիչ օգուտներ ստանալու մասին:

Զինաւորան մեկնած ՀՀ նախագահի գլխավորած դաշտնական դասվիրակ կությունն իր հետ քերում է ստորագրված տասից ավել հանաձայնագիր տնտեսության, գիտության, կրթության եւ ենթակառուցվածքների ոլորտում նոր հանագործակցություն ծավալելու մասին: Սա կարենոր նորություն է, եւ եթե նկատ ու նենամբ, որ չինացիները փոխադարձության սկզբունքով ճանաչելու են մեր դիմոլունու ու գիտական կոչումները եւ դատրաս են մեզ հետ կիսվելու ժամանակակից տեխնոլոգիաների իրենց նվազագույն պահանջմաներով, աղա կարելի է կանխատեսած սուբյեկտ անել, որ ոչ միայն հյուսիսային այլև արեւելյան ուղղությամբ մենք զարգացնան ու հանագործակցության դեռևս չօգտագործված ներուժ ենք բացահայտելու:

Ես շմնալ մեր փոփոխվող տարածաւութանում

Բանաչված վերլուծաբան Գագիկ Դարույթյունյանը նի բանի օր առաջ ու շաբաթույրուն հրավիրեց այն փաստի Վրա որ մոտակա տասնամյակուն Թուրքիան կարող է դառնալ միջուկային տերություն կառուցել առօնակայաններ եւ տիրապետել ուրանի հարստացման այնպիսի տեխնոլոգիաների, որը նրան կտա միջուկային գեն ստեղծելու հնարավորությունը Չորեքարքի օրը Հորդանանում ռուսական կողմից հետ դայմանագիր կնքվեց արձականաբար Ասպարուսի Ալեքսանդր

Հորդանանցիներն արդեն ունեն Եվրոպական գիտական շրջանակների հայտնի միջուկային արագացուցիչ և փաստուն հավակնում են միջուկային միջազգային ակումբի լիարժեք անդամանալու: Մինչեւ հիմա մեր տարածաշրջանում (նկատ ունեն Մերձավոր Եվրոպին Արեւելքը) միջուկային ակումբ միայն երեք անդամ կար՝ Հայաստանը հերայիշը եւ Իրազը: Փատորեն միջուկային Էներգետիկան թափանցում է տարածաշրջանի նոր երկրներ: Եվ այս համապատերում Հայաստանում դեռ կան ազդեցիկ մարդիկ, որոնք մտածում են արժեք, թե չարժեն մեր երկրում կառուցելու նոր, ժամանակակից առողջակայան վերջաղես ունենալ նոր սերնդի միջուկային արագացուցիչ: Ռազմավարական կան հարցերի փորձագետ Մերգեյ Սարգսյանը ցույց է տվել, որ Հայաստանի Էներ-

գետիկ անվանգործումն աղահովելու դրդումով մեր Երկիրը գնաց ոչ թե ԵՄ-ութահանջների կատարման ուղղությամբ փակելու իր գործող առոմակայանը, այնավ ԵԱՏՄ ակնկալիքով, որ Ռուսաստանը կօգնի Երկարացնելու գործող առոմակայանի շահագործման ժամկետը Եվրոպական ազգային գործում նշանակակից է առաջարկությունը: Նա ցուց է սկզբանական առոմակայան: Նա ցուց է սկզբանական առոմակայան: Նա ցուց է սկզբանական առոմակայան: Նա ցուց է սկզբանական առոմակայան:

Վերջին օրերի հետարքական ընտևական կան բննարկման թենաներից մեկն էլ այս է, թե որքանով է հնարավոր հանատեղի անդամակցությունը ԵԱՏՄ-ին եւ ամ բարձրացնել համագործակցությունը ԵԱՏՄ-ին մեջ՝ նկատ ունենալով, որ ԵԱ-ի եւ Ռուսաստանի հարաբերությունները բավական լարված են: Քենց այդ դաշտառում է, որ մենք ուշադրությանը հետեւում ենք դաշտունական Բրյուսելում եւ Եվրոպական մայրաքաղաքաներում ծավալված այս բանավեճերին, որոնց նպատակն է կոնսուլիտացված եզրակացության գաղափարը Ռուսաստանի հանդեմ արգելամիջոցները շարունակելու կամ հանելու համար ցում: Մենք թերեւորեն ունի կիւտեմ, ու թե այդ լարվածությունը վերանա: Բայց եթե այս չվերանա, հարց է ծագում, թե ինչպես կվերաբերվեն նեզ Ռուսաստանում եւ Բրյուսելում մեր դիրքորոշումներ հարցում:

Ի՞նչ է հաջորդել
ստեսական
դասերազմներին

ԵՄ առաջմն չի որուել, թե Երկարաձգելով է արդյով Ռուսաստանի դեմ արգելած միջոցները: Բայց յոթ Երկիր, մասնավոր բարեն Հունաստանը, ցանկանում են վերականգնել եւ զարգացնել սննդաս

Հայերի ծագման խորենացիական թվականը արժանահավատ է

Գիտական հոդվածների հրատարակման «bioRxiv» թվային գրադարանի կայքում գետեղված գեկույցից դարձ է դարձել, որ միջնադարյան դասմագրության խուռագույն ներկայացուցիչ, հայ դասմագրության հայր Սովուս Խորենացու հայ ժողովրդի ծննդաբանությանը Վերաբերող 2492 մ.թ.ա. թվականը, որ ցարդ համարվում էր առասպելախառն, լիովին արժանահավաս է: Այս մասին գրել է Նիկոլաս Ուեյդը «Նյու Յորք Թամանում»:

Ծագումնաբանական հարցերով զբաղվող մասնագետներ տեսագրման (scanning) միջոցով հետազոտել են գեները 173 հայերի (Դայաստանից եւ Լիբանանից), համեմատել դրան 78 այլ ազգերի ներկայացուցիչների հետ եւ հաստատել, որ հայերը կազմավորվել են մ.թ.ա. 2000-3000 թվականներին եւ նրանց հետմորդները այժմ աղրում են Կենտրոնական Ասիայում, Սարդինիայում եւ այլուր: Կազմավորումը սկսվել է բրոնզ դարի վերջերին, երբ առեւտուի եւ տեղաշարժերի աշխուժություն էր Ակատիում: Երբ մ.թ.ա. 1200-ին արեւելան Սիցիլիականի խողաքակրությունը հանկարծակի փլուզվեց, հա-

յեր անջատվեցին մյուս ժողովուրդներից եւ սկսեցին առանձին ձեւապորվել: Այդ անջատումը դայմանավորված էր հայերին հատկանշական որոշակի գործոններով:

Ծագումնաբան մասնագետների խումբը հեկավարել են ԶԵՄՔՐԻԺ (Անզիհա) մոտակայում գտնվող «Sanger» ինստիտուտի աշխատավայրներ Մարկ Դաքերը եւ Զրիս Թայ-

կան կաղերը Ռուսաստանի հետ։ Ըստ Երևանի պատմության դեմք է սպասել, որ գյուղանութեական ճերերների ներկրության այդ երկրներից դեմքի Ռուսաստան կվերականգնվի։ Ինչ վերաբերության է ԱԱՍ-ին, ապա թե՛ ռուս, թե՛ ամերիկացի փորձագետները դնդում են, որ Ռուսաստանի դեմ մասշակած արգելամիջոցները դեռ երկար կտակարարվեն, եւ լարվածությունը կշարունակի մնալ։ Ռուս բաղադրական գործիքների ցըանում տատերն են կարծում, որ ԵԱՏՄ ստեղծումը լուրջ հարված է միաբեն աշխարհի ամերիկյան մողելին եւ դրա համար էլ ԱԱՍ ամեն ինչ անելու է բոլով չսալու հաճար Եվրասիական ինտեգրման գործընթացի հաջողությունը։

Պոլր դարձաներում սնտեսական զարգացման հարցերը գալիս դիմչում են բաղաբական հիմնախնդիրներին:

Քաղաքական օրակարգեր և սեփական կազմակերպություններ

Ծույզը մեր սանեսական մաժից եղակացություն կղահանջվի նախագահ Վ. Պուտինի՝ ԵԱՏՄ նոր միասնական տարրան ստեղծելու հմչեցրած գաղափարի վերաբերյալ: Յայսնի է, որ նա ՈՌ կառավարությանը հանձնարարել է մինչեւ սեպտեմբեր ուսումնասիրել այդ գործընթացը սկսելու հնարավորությունը: Պարզ է նաև, որ այդ հարցը սկսելու է Իննարկվել Մինսկում եւ Աստանայում, ուրեմն նաև մեզանում: Սանեսագետ դրոֆեսոր Թարուկ Մանասերյանը կարծում է, որ այդ գործընթացի առաջնորդան համար կարող են երկար տարիներ դահանջվել, ինչըն որ դա եղել է Եվրոյի դեմքում: Սակայն կա նաև կարծիք, որ մերօրյա զարգացումները շատ ավելի դիմանամիկ են եւ այդ ուղղությամբ որոշումները կարող են ընդունվել շատ ավելի արագ, քան նախադատերի օրինակով կարծում ենք մենք: Սա եւս մի թեմա է, որի վնարկումները մեր քիզնես եւ փորձագիտական ժողովականությունը տեսք է կրակած համար:

ջանակներում դեմք է սկսված հասարել։ Անկախ այն հանգամանքից, որ մենք ԵԱՏՆ անդամ դարձանք գլոբալ ճգնաժամի նոր ալիքի ամենադժվարին դահին, շատերն են հասկանում, որ մեր սնտեսությունը միջնաժամկետ եւ երկարաժամկետ ժամանակաշրջանում էապես զարգանալու այլ հնարավորություն տեսական մակարդակով ուղղակի չունի։ Պարզաբան առ կարենուր է, որ Վեցին տասնամյակներում թթիչքածել զարգացում ունեցած արեւելյան երկրների օրինակով մեր բաղաբական վերնախսակերը, գիտափորձագիտական շրջանակները եւ տեղեկատվական դաշտը միասնաբար լծվեն սնտեսության զարգացմանն ուղղված փաստորեն լորրիսական գործունեությանը։ Ավելի դարգ ասած, բռունց դարձած առաջ նոյն «նախ եւ առաջ սնտեսություն» թեման։

Հայերի ծագման խորենացիական թվականներ պրժաւասիստանու է

ԱՐԱ ՄԱՐՏԻՐՈՍՅԱՆ

Հայաստանում կարծես թէ սկիզբ է առնում նոր բարեփոխում: Ինչո՞ւ կարծես թէ, որովհետեւ վերջին երկու-երեք տարիներին իշխանությունների ձեռնարկած բարեփոխումներից ոչ մեկը չի հասնում իր տարածական ավարտին: Հայտնվում են «հասարակության օսկերը դաշտանող» բաղմանական գործիչներն ու «ակտիվիստները», եւ կառավարությունը սկսում է նահանջել իր իսկ սկսած գործընթացից՝ ընդհատելով այն կամ այնպես ձեւափոխելով, որ բարեփոխման նախնական տարերակից շատ փոքր է մնում՝ հաճարաբախանարար նվազեցնելով դրա արդյունավետությունը:

Այս անգամ խոսր հանայնների խոռոշացնան գործընթացի մասին է, որն ավելի բան 3 տարի առաջ հավանության էր արժանացել կառավարության կողմից, բայց միայն իհմա սկսվում է իրազործվել՝ փորձնական ծրագրերով։ Լոռու մարդի թունանյանի, Մարգի, Զարինցի, Լորուտի, Շամոնտի, Աթանի, Ակնինորի, Սյունինի

Իներին իրագործած գյուղական բնակավայրերի միավորման գործընթացի հետ Այս ժամանակ, երբ միավորվեցին մի ամենի գյուղական համայնքներ, իսկ Վաշական կենտրոն դարձավ դրանցից մեկը ճյուս գյուղերի բնակիչները ստվորական տեղեկանի ստանալու համար հարկադրված էին լինում զնալ հարեամ գյուղ, որտեղ գՏնվում էր գյուղխորհուրդը: **Դամայնեների խոռորացման ներկայիս բարեփոխումներում տեղեկանի համար հարեւան գյուղ զնալու կարիք** չի լինելու խոռորացված համայնքների բնակավայրերի բնակիչների համար հավելյալ դժվարություններ չստեղծելու համար **յուրաքանչյուր** բնակավայրում գործելու է այսպես կոչված Վաշական ներկայացուցիչը: Նրանից, ըստ Հովհաննի, փոխարինելու են գյուղաբետրին եւ սվալ գյուղին առնչվող բոլոր՝ սկսած տեղեկանի, այրեր թույսվությունների եւ այս հարցերով գյուղացիները դիմելու են հենց նրան, այլ ոչ թե զնալու համայնքային կենտրոն: Վաշական ներկայացուցիչներին առաջարկելու է արդեն խոռորացված համայնքի ներկավարը, բայց

Վորություն եւ այլն, ինչպես նաև հնարավորություններ ստեղծվում բիզնեսի ընդգրկմանը իրականացնելու նղատակային ծրագրեր: Այս հանգամանքն նշանակում է, որ «գյուղերի համայնքներու» մյուս մեղադրանքը նույն դես իրականության հետ կառ չունի իսկ խնայված միջոցները մնալու եւ նույն գյուղերում վերեւում նշանակած ծախսերն իրականացնելու համար այլ ոչ թե դեւական բյուջե կամ այս տեղ են գնալու:

Տարբեր համայնքների համախմբումը տեղի է ունենալու մի քանի կարենոր գործունեությունը՝ ըստ նղատակահարմարության: Դա կարող է լինել համախմբումը մեկ աղյանանիշի շուրջը (օրինակ՝ Տաթև), մեկ քաղաքային համայնքի շուրջը (օրինակ՝ Դիլիջան, Գերմոնիկ, Սեղմի), ըստ հանուր բիզնես նախագծի իրագործման շուրջը (օրինակ՝ Զարիթավի, Սառնակունի), աշխարհագրական եւ ռելիեֆային առանձնահատկություններով: Նոյն համայնքի մեջ ընդգրկվող բնակավայրերի միջեւ հեռավորությունը չտեսք է գերազանցի 20 կմ-ը:

Հայրենական մեծ պատերազմի վետերանների պատվովչարները կըրպնաաատկըն

Հայենական մեծ դատերազմում տարած հաղթանակի 70-ամյակի կաղակցությամբ կառավարությունը նախատեսել էր 1100 Վետերանների ամենամյա դատվովարի չափը մայիսի 1-ից 25 հազար դրամից բարձրացնել 40 հազար դրամի: Կառավարության Երեկով նիստում վարչապետ Յովիկ Արքահամյանն առաջարկեց ամենամյա դատվովարը կրկնադատակել, հասցնել 50 հազար դրամի: Արդյունքում որոշվեց կրկնադատակել դատվովարների չափը:

Սարգահամերգային
համալիրը դարձավ ՊՈԱԿ

ՀՀ դաշտանության նախարարությանը դաსկանող Կարեն Ղեմիրջյանի անվան ճարզահամերգային համալիրը կառավարության որոշմամբ դարձավ դեսական ոչ առեւտքային կազմակերպություն (ՊՈԱԿ): Նման որոշումը ընդունվեց Երևան կառավարութեան նիստում:

«Կարեն Ղեմիրյանի անվան մարզական համեմունքին համարի» ղետական ոչ առեւտրային կազմակերպությանն ամրագրված է ծիծեռնակաբերդի գրսուայգի մարզահամալիր հասցեում գտնվող 10 411 911 հազ. դրամ (ձեռքբերման արժեք) անշարժ գույքը՝ բաղկացած 46335,7 բն մարզամշակութային կենտրոնից, 40 եւ 50 բն օժանդակ շինություններից, 2800 բն ջրավազաններից եւ ասիդանից, 3851,3 բն ջրավազանից եւ 9 559587 հեկտար սեփական հողամասից:

**47 մին դոլարի եւ 130 մին
ռուբլու անհատույց
օժանդակություն
Ռուսաստանից**

Հայաստանի եւ Ուսւաստանի կառավարությունների միջեւ կկնքվի Եվրասիական սնտեսական միությանը անդամակցության գործընթացի ցրանակում Հայաստանին տեխնիկական աջակցություն ցուցաբերելու համաձայնագիր: Դանով Ուսւաստանի դաշնությունը Հայաստանի Հանրապետությանը կտրամադրի 47 մլն դոլարի եւ 130 մլն ռուբլու անհատույց օժանդակություն: Կառավարության երեկ ընդունած որոշման նախազօծի համաձայն, ուսւական օգնությունը կտրամադրվի Մաքսային միությանը եւ Միասնական սնտեսական աշրածին միանալու «ճանապարհային փարեզող» նախատեսված թվով վեց ուղղություններով (մաքսային Վարչարություն, տեխնիկական կարգավորումներ, սանիտարական, ֆիտոսանիտարական եւ անասնաբուժական միջոցառումներ, վիճակագրություն, արդյունաբերություն, ընդհանուր տեղեկատվական աշրածի կառուցում եւ ինտերված տեղեկատվական համակարգի ստեղծում): Ուսւական կողմն այդ գոլումաների ցրանակում ՀՀ-ին աղահովելու է համադարասխան ծառայությունների գործունեության համար անհրաժեշտ սարքավորումներով, տեխնիկայով, ծրագրային միջոցներով, միաժամանակ կազմակերպելով ՀՀ ներկայացուցիչների ուսուցումը եւ որակավորման բարձրացումը:

Պարտասոմակի
թողարկումների՝ 487 մլն դրամ

Հայաստանի Հանրապետության կառավարությունը ի դեմք Ֆինանսների նախարարության, մարտի 10-ին իրականացրել է արտաժուրային մետական դարտասումների երկրորդ տեղաբաշխումը, որից սացվել է 487 միլիոն ամերիկան դոլար:

Կառավարության երեկով նիստում որովցեց, որ այդ գումարից 200 մլն դրամ՝ կմարդկանց նախորդ Տարիի բողոքված 700 միլիոն դրամի դատաքննության միավորը կազմում է օգածագործել ՀՀ 2015թ. դեժյուօդի դատարանի պահանջման համար։ Մնացած գումարի հաշվին կիամալրվի Կայունացման դեղողիքային հաշիվուն:

Համայնքների խուսափումը հերթական սաղալված բարեփոխումը կդառնա

*Տեղեկանի համար հարեւան զյուղ շզնալու, պետական մարմինների
անհասկանալի լռության եւ այլ հարցերի մասին*

մարզի Շխնուհայրի, Տաթեկի, Քալիճորի, Հարժիսի, Սպարանցի, Խոնի, Տանձատափի, Քառունիքի եւ Տավուշի մարզի Դիլջանի, Ղաղաքածինի, Թերութի, Գոհի, Աղավնավանիք, Խաչարձանի, Ջովի համայնքներում՝ համայնքների խոռորացման մասին այդ բնակվայրերի կարծին իմանալու նորագույնը, կառավարությունը որուել է մայիսի 17-ին անցկացնել տեղական հանրավետ:

Այժմ եւս, այս բարեփոխման դեմ սկսելի են հանդես գալ նոյն գործիչները, որոնք ամեն ինչ արեցին տաղալելու կենսաքառ- ակային կուտակային համակարգի նախ- նական տարբերակով իրականացնելը, ա- ռեւտեր ոլորտում սպերի բացահայտման համար տջանառության հարկի փոփո- խությունները, ժամանակավոր անաշխա- տունակության նյասների ոլորտում չա- րաշահումները կանխող փոփոխություն- ները եւ այլն: Բնական է, որ ցանկացած բարեփոխում առաջացնում է *hurgr* եւ մասհոգություններ, բայց մեր հեղմում խնդիրն այլ է: Մասհոգություններն արտահայ- տելու կամ դրամի փարատելու ուղիներ որո- նելու փոխարեն, ընտրվում է Վերջնագրա- յին տարբերակ՝ դեմ ենի, չենի ցանկա- նում, կասեցում եւ այլն: **Այս անգամ հա- վերժ դժոգողներն ավելի առաջ են գնացել եւ առանց ծանոթանալու, թե ի՞նչ է համայնքների խուռացման ծրագիրը եւ ի՞նչ արդյունքներ է խոսա- նում դրանցում աղբողների համար, մերժում են այն՝ ծրագրի հետ կադ չու- նեցող դաշտարժերով:** Նրանց գիխավոր փաստարկը, որով ահաբեկում են միավոր- ման փորձնական ծրագրում ընդուրված բնակիչներին, հետևյալն է. «ամեն մի տե- ղեկանի համար լետ է կիլոմետրերով ճա- նապարհ կտրեն, զիան հարեւամ գյուղ»: Մյուս զավեցն այն է, որ այս բարեփոխման դաշտավանատու կառույցը՝ տարածային կառավարման եւ արտակարգ իրա- վիճակների նախարարությունը ասես դադանիւնը է եւ ոչ մի կերպ չի արձագանքում այս հայտարարություններին ու տարարանումներ չեն ենթականում:

Տեղեկանքը տրվելու է նոյն
գյուղում, խնայված
միջոցներն ել ներդրվելու են
տեղերում

Առաջինը, որ հարկ է ընդգծել, այն է, որ հաճայնեցների խոռոքացման այս ծրագիրը ոչ մի նմանություն չունի խորհրդային սա-

թեկնածուն դեմք է լինի և պայմանավոր ներկայացուցիչների ժողովի կողմից ներկայացվածը: Համայնքների ավագանին ձեռավորվելու է երկու ուղղությամբ: Խոշորացված համայնքի մաս կազմող յուրաքանչյուր գոյուի մեկ ներկայացուցիչ անդաման լինելու է համայնքի ավագանում, իսկ ավագանու մնացած անդամներն արդեն ընտրվելու են ըստ բնակչության օման:

Սա է այս բարեփոխման կարեւոր կետից մեկը, որին առաջին հերթին դեմք են հանդես գալիս գյուղաղետերը։ Թեև նրան կարող են շարունակել աշխատել նոյն գյուղում որպես վարչական ներկայացուցիչներ, բայց զրկվում են դեմքութեցից դրացիներ սանալու եւ դրան սնօսինելու, իրենց ազգականներին տեղական համայնքաղետարանի կամ այլ կառույցներում աշխատանքի տեղափորելու հնարավորություններից։ Այսինքն, ինչ դես եւ ցանկացած բարեփոխման դեմքում, լինելու է մի խավ, որի համար այն ցավոս է լինելու, բայց ամեն անգամ այդ խավի համար ընդհանուրի շահերը ստորադասելը նշանակում է երբեւ չգնալ որեւէ բարեփոխմանների, որոնք կարող են բարելավել մեր կյանքը, խնայել ռեսուրսներ կամ դրանի ավելի արդյունավետ օգտագործել։ Ներկա կացությունը ոչ մի կերպ չի նոյասում թե՛ համայնքների տեղական եւ կամունների, թե՛ դեռության կողմից տվող դրացիների արդյունավետ նոյատակային ծախսանը։ Խուռացման նոյատակը կառավարման արդյունավետության բարձրացումն է։

Բ՞ԱՇԻ ԾՈՒՐ ԵՆ ՄԻԱՎՈՐՎԵԼՈՒ ՀԱՄԱՅՆՏԵՐԸ

Ըստ համայնքների խուռացման
ծրագրի փորձագետների, փոքր՝ մինչեւ
100 բնակիչ ունեցող համայնքներում ոչ
մի ծառայություն չի մատուցվում, եւ հա-
մայնքային բյուջեի 88 տոկոսը ծախս-
վում է աշխատավարձի վրա՝ գյուղաբե-
տի, օգնականի, եւ այլն: Միայն 3000 եւ
ավելի բնակչություն ունեցող համայնք-
ներում է, որ ծախսերի 20 տոկոսն է բա-
ժին ընկանում աշխատավարձերին, իսկ
մնացած գումարով հնարավոր է լինում
ծառայություններ մատուցել սվյալ հա-
մայնքում ընդգրկված բնակավայրերում
մանկապարտեզ, բուժելու, գրադարան,
մասակութիւններուն, փողոցների լուսա-

ՀՈՎԻԿ ԱՖՅԱՆ

Այն ժամանակ, երբ Հայաստանում մի շարֆ ոչ շատ բարձր դաշտունյաներ եւ նրանց՝ անենաբարձր նկրտումներն ունեցող օգնականներ դահանջում էին Աղրբեջանի կործանումը, այս էլ՝ անհաղղաղ, Աղրբեջան անցավ Անդրանիկ Մարտիրոսյան անունով մի շարքային-դայմանագրային զինօառայող։ Հասկանալի է՝ ողան Աղրբեջան է գնացել ոչ թե այդ Երկիրը կործանելու, այլ՝ հանձնվելու, համենայն դեպս, այդպես ասում են, այդպես ասում է

հարձնեն՝ նսան հայտարությանը հանդիս եկավ ՀՀ ՊՆ-ն, մինչդեռ շարժային Անդրանիկը ԼՂՀ ՊԲ-ի գինծառայող էր եւ նախորդ ննան դեմքերուն ՀՀ ՊՆ-ն նույն էր, որ խնդիրն իր իրավասության տակ չէ: Այս անգամ, փասորեց՝ Է՞... Արծուն Յովհաննիսյանի, եթե կարելի է ասել՝ ուղղորդիչ հայտարությունից հետո միայն Անդրանիկի արարքը որպես որդես մարդու դասալություն, այսինքն ցրվեցին բոլոր այն վարկածները, թե հայ գինվորին կամ առեանգել են, կամ նա դարզամես մոլորվել է: Բայց աղրեջանական կողմը բոլորովին այլ ձանալարի ընտեղ:

Անդրանիկը (ոչ զորավար) հետաձգեց Ադրբեյջանի կործանումը

ნახეთ ქართველი ადამიანები, რომელთა გარე და გარე გარე არ არის მარტივი:

Բայց խանի որ մենք այլքան էլ չենք վսահում աղրթօջանական տևսագրություններին, եւ խանի որ խնդիրը մեզանում է, դաշնամբ մեզ:

Դեմքից մի բանի ժամ անց ՀՀ ՊՆ մասնության վարույթական համականը Ֆեյքրութի իր էջում դեմքին առնչվող գրառում կատարեց: Եվ բանի որ նման դարագաներում այդ գրառումները դեմք է ընկալել որպես ՀՀ ՊՆ դաշտում կատարված հայտարարություն, ուրեմն ՀՀ ՊՆ-ն դաշտում կատարված հայտարարությանը հանդիսանում է կավուր: Բուն արարք, այսինքն այն, որ հայ զինվորը ինքնական, անզեմ, թողունելով իրեն կցված գեներն ու զինամթերք հայկական հենակետում, իրեն կցված սովորակ սավանը՝ որպես սովորակ դրույթունները եւ բայլերը, այլ ոչ թե հոււել նրանց, թե ինչպես դեմք է Ադրբեյջանին, դարն Յովհաննիսյանը, այսինքն՝ ՀՀ ՊՆ-ն, ամենահայտնի էլ չջնելնարաբանեց, ավելին՝ նշեց, որ այդ արարքը մեկնարաբանելու չէ: Փոխարքն ՊՆ-ն մեզ ասաց, թե ինչ դեմք է անի Ադրբեյջանը: Դե, այսինքն, ուսուով նրան կհայտարաբան թե հայ ունքո՞ւ մինչեւ ատամները զինված հարձակվել է Ադրբեյջանի վրա, եւ ադրբեյջանցի դիրքադրանքը ձերբակալել են նրան՝ սաղաթելով հայկական դիվերսիոն հերթական փորձը: Ուսադրություն

Երկրորդում Անդրանիկն արդեն հարցազրույց էր տախու ադրբեյջանական տեսախցիկի առջեւ: Այսինքն ադրբեյջանցիները ոչինչ չասացին հայ ռենքոյի մասին, ով մինչեւ ատամները զինված հարձակվել է Ադրբեյջանի վրա: Հետեւաբար ՀՀ ՊՆ-ն, համդեմորեն հայտարարություն տարածելով, մի իհ անհարմար դրույթան մեջ հայտնվեց: Դեմք էր, կարծում եմ, սպասել առնվազն դարձելու հակառակորդի մասրությունները եւ բայլերը, այլ ոչ թե հոււել նրանց, թե ինչպես դեմք չէ անել: Մարմին հետ միայն վերջապես խոսեց ՀՀ ՊԲ-ն: Երեք փորձիկ դարբերությամբ այդ, կներե՛ք բայց խայտառակ, սիրողական ճակարդակի հայտարարությանը մենք չենք անդրադառնա, որովհետեւ կարծում ենք ոչ մեկին հետարքիր չէ, թե արդյոյն բեմադրել էին ադրբեյջանցիները Անդրանիկի հանձնվելու ժամանակը, թե նա իրոք հենց այդուն է հանձնվել, այն դարագայում, երբ մենք էլ դաշտում կատարեցինք Ադրբեյջանի վրա հայտարարություն ենք, որ հայ զինվորը հանձնվել է: Ըստ էտյան աճբողջովովին խոսելի այդ հայտարարությամբ ՀՀ ՊԲ-ն համարություն է արդյունակ հետևող ադրբեյջանական կողմը Անդրանիկի համաձնվելու դասից, թե ոչ:

Սի խոսնով, սա այն դասական դեմքն է, եր մենք գիտենք, որ ոչինչ չգիտենք: Զնայած մի բան հասաւ գիտենք Ադրբեյջանում հայտնված Անդրանիկը հետաձգեց Ադրբեյջանի կործանումը, որի վերաբերյալ խոսակցությունն արդեւ առանձին թենա է:

Պոնտի Մի աստվածական օլիգուրի չկա

Զերնարկությունների ինկուբատորի հիմնադրամը հրապարակել է Հայաստանում տեղեկատվական եւ հեռահաղորդակցության տեխնոլոգիաների (ՏՀՏ) ոլորտի 2014-ի հետազոտության արդյունքները: Ըստ այդմ՝ ոլորտում անցյալ տարվա համեմատ արձանագրվել է 25,2 տոկոս աճ:

Այսինքն, չնայած մեր Երկրի Տնտեսությունը ընդհանուր առնամբ եթե աճ ադափում էլ է, աղա միայն միանիշ թվով, որին, ի դեպ, ոչ մեկս էլ չենի հավատում, չնայած մենք գտնվում ենք կիսադարձազմական վիճակում, որով էլ հիմնավորում են մեր Տնտեսության թույլ զարգացմանը մեջ (Անդրդումներ չկան, Անդրդումները վախենում են մեծ գումարներ թերթի այստեղ), եւ Վերջապես՝ չնայած մեր Երկրի մասկ աշխարհի հետ Տնտեսական դաշտազմի մեջ գտնվող Եվրասիական Տնտեսական միություն, որտեղ, ըստ Երթյան, Քայաստանին այդքան էլ չեն Վերաբերվում որդես լուրջ գործոնի, փասութեն հնարավոր է, որ գոնես մեկ լոլորտ Տնտեսության մեջ՝ աղափովի աճ:

Հարց է առաջանաւմ՝ ինչո՞ւ եւ ինչ-
դե՞ս: Սասնագիտական դատասխանը
թղթնեմի մասնագետներին: Փոխարենը
հնչած հարցերն ունեն մի շատ դարձ,
տրամաբանական եւ ինչպես ասում են՝
հանրամատչելի դարզարանում: Բանն
այն է, որ հայատանյան ՏՀՏ ոլորտում
մենաշնորհներ, օլիգարխիա, հետեւա-
րք՝ օլիգարխներ և կան: Գե, այսինքն

մեզանից ոչ ո՛չ չգիշի մի մարդու անուն
ով ՏՇՏ ոլորտում հաջողակ թիզնեսմեն
է եւ նաև, Ենթարդեն մականուն ունի
կուսակցական է, մենամոնրհային ար-
տնություններով է օծված, եւ բալա-
նում է սովորական բաղաբացուն: Այս
բացահայտումն անշափ կարենու է մի
շարժ դաշտաներով: Նախ, փասորեն
հնարավոր է Հայաստանում փող առ-
խատել եւ դրա համար ժողովրդին չքա-
յանել: Հաջորդը, հնարավոր է առանց
լուրջ արտադին ներդրումային օժանդա-
կության աճ աղափովել սննդության
ոլորտներից մեկում, եւ, եթե դր հնարա-

Վոր է մի ոլորտում, աղա ինչո՞ւ հնարա
վոր չէ մի բանիսում: Եւ Վերջապես՝ Հա
յասանն ըստ Էդվայն ունի ՏԱՏԵԱՆ
թյան զարգացման մեկ հնարավորու
թյում՝ մարդը Եւ ԱԵՐԴՐՈՒՄԸ՝ մարդու վրա
ինչպիսի պարական է ու հևանական

Ինչղես դարզվում է, ո՞յս Եկանտաբետ, ազգային-ռազմավարական լինելու զայտաշնորհը կա. ՏՌՏ ոլորտու աշխատելու եւ փող աշխատելու համամիայն բնածին ճարդկությունը, կամ լապատճենելող բավարար չեն, այստեղ նաև գիտելիք է դեմք: Թերեւս այդ դաշտառու էլ այս աստղաբնույթ օլիգարխ չկա:

Աղբեջանը կործանել պատրաստվողներին՝ Աղբեջանը կործանելու մասին

Չնայած ձեր մեջ նաև աղջկներ կան, բայց՝ բարեւ ծեզ, սղերֆ: Ես լավ եմ, ոդի՛ գիտեմ: Զգիշեմ մի բան, երբ ասում եմ, որ Աղրբեջանը դեռ է կործանվի, ինչի հետ չհամաձայնվելը, մեղմ ասած, հայրենասիրություն չէ, աղա դասկերացնո՞ւմ եմ, թե ինչդե՞ս: Ես, օրինակ, չեմ դասկերացնում, հենց դասկերացնեմ՝ կմիանամ ձեզ՝ այս բացականչություն-դահանջագիրը Լեւոն Տեր-Պետրոսյանի երկրագուների ասած՝ «հիմա» դարձնելու նոյառակով:

Եթե ձեր կարծիքով Ադրբեջանը կործանելու
մեր ազգային նոր ռազմավարությանը ղետք է
հասնենի ռուսական գեների օգնությամբ, աղա
ասեմ, որ դրանից իրենին էլ ունեն, կրակել էլ գի-
տեն, ավելին, դիմուկ էլ կրակում են, հաճախ:
Եթե կարծում եք, որ ռուսական գեների մենք ավե-
լի լավ ենք գործածում, դե՛ ռազմական գործին
ավելի գիտակ ենք, աղա ասեն, որ ռուսական
գեների մեզ տրված է ոչ բայց կործանելու Ադրբեջա-
նը, այլ որդեսզի Ադրբեջանի հետ մետաղես
գտնվեն կիսաղատերազմական վիճակում.
գեների գործածման դայնանագիր կա, բան կա:

Ուրեմն անցնեն ոռուական գենք-ը գործոնը:
Ել ինչողե՞ս. իհարկէ մարտական ազգային ոգով։
Բայց այստեղ մի նրբություն կա: Պարզվում է, որ
հայ ճարդու, հայության առհասարակ մարտա-
կան ոգին չնայած դիմակայել է բազմարիվ թշ-
նամիների, բայց երեք չի կործանել որևէ թշնա-
մի լետություն: Զի եղել նման բան: Այսինքն
հայի մարտական ոգու տեսակը չէ ինչ-որ մեկին
կործանելը, նա բոլորովին այլ, գուցե ոչ ծիծ ա-
ռավելություն ունի՝ աղափովել հայության հա-
րաւետությունը, դիմանայ, մնայ... Յետևաբար
դուր հիմա՝ հայի մարտական ոգով Ալրեջանը
կործանել դահանջելով դահանջում եւ մի
բան, որը չի կարողացել անել ոչ մի հայ թագա-
վոր-գորավակա Յայաստանի կամ հայ ժողովրդի
ոչ մի թշնամի լետության նկատմամբ:

Գուցե Ադրբեյջանը կործանել դահանջում ենք մեր ժողովրդապարության մակարդակով, կամ կենսամակարդակով, կամ կրթության մակարդակով, առհասարակ՝ մակարդակով։ Տուիր, այստեղ ես ձեզ չեմ դատասխանի. դուք ինքներդ արդեն ժմասցիք։

Ուրեմն՝ ի հնչյուն։
Քանի որ դուք էլ այս հարցի դատախանը չու-
նեք, փորձեք գնալ որդեկորուս հայ մոր մոն, ծն-
կել նրա առջեւ եւ ասել նրան, որ ձեզ հաջողվել
է սղանել նրա որդուն սղանողին, ավելին՝ ձեզ
հաջողվել է կործանել այդ մարդասարանի հայ-
րենիք։ Ի՞նչ եթ կարծում, նա դիսի գրի ձեզ ու
համբուրի, ընորհակալուրթյուն հայսնի։ Կսահ
եմ ոչ։ Կսահ եմ նաեւ, որ դուք ձեր այդ զիլ բայ-
լով սիմելու եթ նրան էլի լացել, հասկանալ, որ
իր արցունըները չեն ավարտվել, հիշել, հիշել
մեկին, ով էլ չի գալու, թեկուզ Աղրբեջանը կոր-
ծանվի։ Իսկ դասահարաց գիտեք, թե Աղրբեջա-
նը կործանելիս բանի՞ որդեկորուս մայրեր են ա-
ռաջանալու, գիտե՞՛, թե բանի մայր, ով այսօր
Աղրբեջանի սահմանին կենդանի որդի ունի,
սարսափում է բնելարքնանալուց՝ ձեր այդ դա-
հանցի դատառով։ Գիտե՞՛, որ նա չի ցանկա-
նում, որ իր որդին մասնակի Աղրբեջանի կոր-
ծանմանը, որովհետև ցանկանում է, որ իր որ-
դին տուն օաւ։

Եկեւ ուրեմն փոխենք դահանջը. Ես, օրինակ, առաջարկում եմ հետեւյալը՝ «Դայատանը չղեթ է կործանվի», խորվային առումով սրա մեջ մտնում է նաև Աղրբեզամի կործանումը, բայց՝ որդես քառուն, ծղոյալ, բողարկված նղասակ, հետեւաբար՝ հետև հասանելի: Այս նոր դահանջի դեմքում մենք կարող ենք ամրացնել մեր երկիրը, Շենացնել այն, աշխատանի գՏ-նել եւ աշխատել մեր երկրում, բարձր աշխատավարձ դահանջել եւ ստանալ, սովորել եւ դահանցել, որ հարգվի գիտելիքն այս մեր երկրում: Ոչ թե կախվել թշնամուց, այլ՝ կախել նրան մեզանից, ոչ թե բռնադետությունների նման՝ ազգովին համախմբել, այլ ժողովրդակարական երկրների նման՝ համերաշխվել, հանդուրժել միմյանց... Այ, եթիւ այս ամենը լինի, կսահ եմ կնայեն մեզանից արեւելի եւ կտսնենք, որ Աղրբեզամը կործանվել է, ինեն իրեն, նախանձից, մես կործանել ևսարորոպանարութ:

ԱԼՓԵՐՏ ՄՈՒՇԵՂՅԱՆ

Քանասիրական գիտությունների դոկտո

Արմին Թեղփիլ Վեզմերը, Եր առաջին անգամ հոր գրասեղանին՝ մի լրագրություն հաղորդագրություն է տեսել հայերի կոտորածների մասին, 9 տարեկան էր: Ինձ թվում է, թե այդ տարիից նա իր՝ Արմին, եւ արմեն ժողովրդի անունների միջեւ տեսել է կաղ, նանաություն ու մինչեւ իր սիր վերջին տրիխումը (92 տարեկան վախճանվել է Քոռոնում) այլևս անբաժան եր «հայ» ու «Հայաստան» հասկացություններից: 1960-ական թվերի սկզբին իմ ձեռքն ընկան Վեզմերի 1915-16 թվականներին Միջագետքից գրած նանակներից մի բանիսը, որոնցով նա նկարագրում է անաղաս քված հայութ-հազարավոր հայերի մահվան ճամբարները: 1921 թվականին Վեզմերը, որդես վկա, Բեռլինում ներկա է եղել Սովորոն Թթիւրիյանի դատավարությանը եւ հրատարակել Օրա ողջ ընթացքի սղագրությունը «Թաղեաք փառայի դատավարությունը»

Նասելի վիշտը: Ահա թե իմն է այս դասը դարձնում մեկն այն անենահիշարժան դասավարություններից, որ երբեւ չեղի են ունեցել Գերմանիայում, քանզի նրանում ի հայտ եկած դեմքերն այնքան խոր, ցնողությունը են ներգործում, որ չնայած բացահայտ բռնի ստանությանը, երդվալմերն արդարացնամ Վճռի հանգեցին, որով այս դասավարությունը, հակառակ նրան անդամական բնույթ չէալու բոլոր ջանմերին, փօրում է արգելվները եւ վերածում հանամարդկային սրբունալի, իսկ նրա Վճռող դաշնում է հանածնարհային դատական նօւանակություն ունեցող դասավարություն:

Ինը՝ Սողոմոն Թեյլիրյանը, խորհրդակից է միայն, մի հյուզե, որի մեջ կուտակված է մի ողջ ամիրաված ցեղի տառապանքը, ցեղը, որն օրհասական իմբնատակառանության դահին ի կատար է ածում իր հասուցումը»:

1965 թվականին, երբ Խորհրդային Հայաստանում առաջին անգամ Երերով եւ ցուցերով նշվում էր Մեծ եղեռնի հիմնամյա տարելիցը, թարգմանեցի

դրանք ինձ համար վեգության աճենաթամնկ հիշատակներն են: Ուզում եմ այստեղ հիշատակել նաև, որ իրենե Կովալիսկայի դասընթաց 1982 թվին Բեռլինից ինձ ինձ ուղարկեցին Վեգության լույս տեսած Երկրի ժողովածուն՝ «Աչխարհների խաչմերուկուն» վերմագրով, որից եւ թարգմանեցի Հայոց եղեռնին վերաբերող նաև ուրիշ ողբեր:

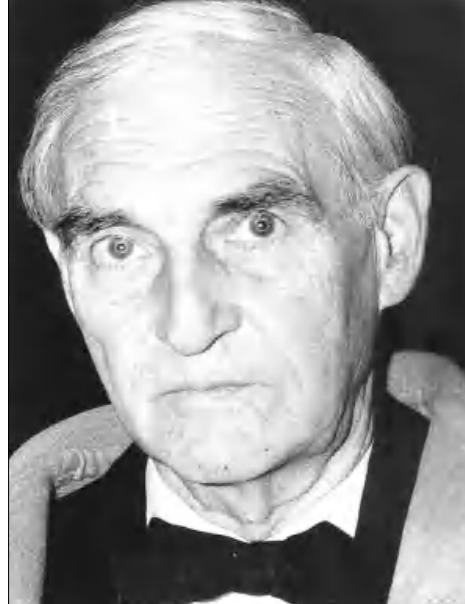
Վեզները եղել է ամենաականավոր ա-
կանատեսը Հայոց ցեղասղանության:
Միջագետի անաղատում նա այցելել է
ճահիկան ճանքարներ: 1916 թվին Բաղ-
դադից Գերմանիա վերադառնալիս Երկ-
րորդ անգամ է անցել այդ տեղերով, եւ
նախկին՝ հոծ բազմության փոխարեն
անաղատի ավագութերում տեսել արեւի
աև Ըլացուցիչ սպիտակին սկզո՞ր ուկե-
րնիֆ: Բարձր Հայից եւ Փոքր Ասիայից
տեղահանված եւ Անանոսի ու Տավուսի
լեռներով անաղատներ հշված ժողովու-
որ 10 անուն բնաւագանք մերածվել:

ո՞ր 10 անվա ընթացքում վերածվել էր ցափուցիկ ոսկորների... Եվ այս կակիծը նրան ուղեկցել է ողջ կյանքում... Նա հաճախ է խորհել ոյատնության դասերի մա-

թրլյումները սացել է Արմին Վեգմերի հրապարակումներից, հաևաղես Սովորմանը Թժիշրյանի Վրիժառությունն արդարացնող Թալեաք փառայի բեռլինյան դատավարությունից եւ այդ սովագրությունը հրաւարակող Վեգմերի նախարարնից: Մեր օրերի գերմանացի ցեղասպանացես Գեռոզ Բարթը հաստառում է, որ Լենկիմը, որդես իրավաբան, ժողովուրդների ցեղասպանության թեմայի նկատմամբ հետաքրքրություն ցուցաբերեց 1920-ական թվականների սկզբին, երբ իրավագիտություն էր ուսանում Լվովի հանճարանում: «Նրա վրա այն ժամանակ մեծ տաղավորություն թողեց Երիտասարդ մի հայի ձեռքով Քեռչյանում Թալեաք փառայի սովագրությունը, որն իրեւ թուրքական նախկին ներքին գործոց նախարար, հաևաղես դատասպանաւությունն էր կրում հայերի բնաջնջման համար»:

1926 թվականին դաւորական ասե-
նախոսության մեջ Լեմկինն անդրա-
դառնում է Սոլդոնն Թեհիյրյանի սի-
րանիին, ներկայացնում է ցեղասպանու-
թյան նախադատմությունը, իսկ ժողովր-

ՎԵԳՆԵՐԸ Եւ ԼԵՄԼԻՀՆԸ «ԳԵՂԱՍՄԱՆԻՔՆԻՆ» ԻՐԱՎԱԿԱՆ ՏԵՐՄԻՆԻ ԽԵՂԻՆԱԿՆԵՐ

Արմին Թեոֆիլ Վեզներ

Դաֆայել Լեմկիւ

վերնագրով: Այս վերնագիրն ինքնին վկայում է նրա՝ հրադարակախոս-հրավագեցի դիրքության մասին: Փաստում բերվինի երդվալների դատարանը դատում էր մի հայ ուսանողի՝ Պրուտիայի 1871 թվականի քրեական օրենսդրության կանխամածված մարդասպանության հոդվածով, բայց Վեճները, ենթուվ դատավարությունում Թալեաթին ներկայացրած եղեռնագործության բազմաթիվ սահմուեցուցիչ փաստերից, իր նախարանում այսպես է ներկայացնում, որ նեղադրյալի արորի մոտ կանգնած էր ոչ թե Թալեաթին սղանած վշին հայ դատաժին, այլ մի հաղթանակամ ճեռելի հսկական մարդասպանի արյունու ուրվականը, որը շաղախված էր բնաջնջված մի ժողովրդի արյան մեջ: Այս թե ինչու Բերլինի դատավարությունը նա անվանում է «Թալեաթ փաշայի դատավարությունը», որը իր նշանակությամբ վերաճում է համամարդկային դատավճրի եւ դառնում համաշխարհային դատավական տիրունալ, որտեղ հաղթանակեց Վրիժառության ոգին: Թեհիյրանին նա դիտում էր որդես մի հյուտ, որը կոչված է իրագործելու իր ցեղի վեժմնադրությունը: «Թալեաթ փաշայի դատավարության» նախարանում, որը մի հրացայ դամփելու է եւ ոչ միայն նախարան, մեծարանի ամենաբարձր խոսնով Վեճները դրվատում է ժողովրդական Վրիժառու Սողոմոնի Թեհիյրանին եւ նրա սիրամերու:

«Հանգամանմների անակնակ ցըադարձության մեջ առաջաւագը է ունենում այն, որ ամբաստանյալք մի տարատղող ու ամնորում զրի, առանց իսկ այդ մասին ամձամք գեթ միշտ բար արտասանելու, սուկ իր հետեւում կանգնած փասերի զորությամբ դաշնում է մեղադրող, եւ որ այլեւս ոչ թե Սողոնն Շեյլիյանն է կանգնում մեղադրյալի արորի մոտ, այլ մի մեռելի արյունուսվեր՝ խորապես բացահայտելով այն խորհրդավոր խոսը, թե՝ «Ոչ թե ստանողը, այլ ստանվածն է մեղավոր»։ Բայց Թալեաթ փասայի դերի բացահայտմամբ անգամ չի ստավում այս դատավարության ողջ նշանակությունը։ Արանի երկուսն էլ՝ Վիշի հայ ուսանողն ու հաղթանամք թուրտ դեւական գործիքը, հետին զիծեն մնվում՝ գրեթե կիսով չափ բնաօինց արված մի ամրող ժողովութիւն սուկավի ողբերգության առջև, որ վեր է հասնում իր ժիրմներից, որ կարկառում է իր ծյուրված բազուկներն ընդդեմ դատերազմի արհավիրի, ընդդեմ իր դահճի գազանության, եւ այս դատարանի ամբիոնից մի անգամ եւս աշխարհն ի մեկ աղաղակում իր ա-

Թալեաթ փառայի դատավարության սղագրության առթիվ Կեզների գրած վերոհիշյալ նախարանը «Սովետական գրականություն» ամսագրի համար, որը դեմք է տպագրվել 1965 թվականի 4-րդ համարում, բայց աղյուս 24-ի նախընթաց գիշերը գրաննությունը համարից հանեց այդ թարգմանությունը եւ իմ ձեռքն անցան միայն շարվածի էջերը (էջ150-157)` տպարանի գիշերային գրաշար, այժմ ճանաչված գրող-հրադարակախոս Հրաչյա Մաթեոսյանի ընորհին:

Դրանից հետո ես հաջողում էի Վեզմերից թարգմանաբար տարբեր թերթերում տպագրել առանձին ճամակներ միայն, այսպես ասած՝ «աննկատ» օրերին, բայց տարելիցներին՝ երթի:

1974 թվականի սեպտեմբերի 8-ին, երբ Արմին Վեգմերը 88 տարեկան էր, գտա նրա հասցեն եւ մի նամակ գրեցի Հոռոմում՝ Սրովդրիլում բնակվող հայ ժողովորի անձնվեր բարեկամին, նախ երախտագիտություն հայսնելով նրա կյանքի մեծագույն գործի համար եւ աղա թուլյալություն խնդրեցի թարգմանելով եւ հրատարակելու այդ նամակները։ Ինը օր հետո ի դատասխան՝ Վեգմերն ինձ ուղարկեց գրական մեծ արժեք ունեցող մի նամակ։ Երկուերեք տարի առաջ, երբ Գերմանիայի Վեգմերյան ընկերությունն ինացավ այդ եւ հաջորդ նամակների մասին, որոնք են

սին: Նշում է, հայկաղես մեզ համար, ոռ
այն ժողովուրդը, որը դասեր չի բաղում
դասնությունից, դատապարտված է կրկ-
նելու իր ճակատագիրը: Տեսնես՝ Երբ
մետք է ուս բարենք մեր անզայից...

Թռայ է բայ ուղիւն այ ապյալը...
Թալեաք փաշայի դասավարության
վերոհիշյալ նախարանում, իրավագի-
տության դրկու Արմին Շ. Վեզները տա-
լիս է նաև հայ ժողովրդին բնաջնջելու
երիտրութերի իրագործած ոճի բեա-իրա-
վական գնահատականը:

Դատավանդ գործառնությունը կազմակերպվել է ՀՀ Նախարարության կողմէ և կազմակերպվել է ՀՀ Կառավարության կողմէ՝ հայերի սեղահանությունը և ՀՀ Կառավարության կողմէ՝ ՀՀ Կառավարության մշտական հայոց գաղումների անհրաժեշտությամբ, նաև ընդգծում է. «Դագնական միջոցառումների սիմետրիա անհրաժեշտությունը, որը ենթական է, սույն մի դաշտվակ է, «անադատում վերաբնակեցնելը» մի փուլ դաշտականություն՝ ներկա դարի ամենաայրունակի ոճից ստուգական համար, որի նորագույն ոճի համար է, ան մի ժամանակակից անհրաժեշտությունը՝ Այստեղ «Vernichtung einer Rasse» արտահայտությամբ հրավագիտությանը հրավագիտության դրվագու կեզմերն առաջին անգամ տակի է ցեղասպանություն իրեական ոճագործության իրավական բնութագիր՝ որդես մարդու հայ սեսակի բնաջնջում եւ համարում է այն 20-րդ դարի ամենաայրունակի ոճագործությունը նորուեան նարկության:

Դեռ այս բարեկարգության մեջ առաջ է առաջընթաց Արքայի պատճենավորությունը՝ ուղարկված Արքայի առաջարկության համար։ Այս պատճենը պահպանվել է Հայաստանի Հանրապետության պատմական և պատմական արժեքի պահպանի համար առաջարկության մեջ առաջընթաց Արքայի պատճենավորությունը՝ ուղարկված Արքայի առաջարկության համար։

դի ծագումը հեթանոսական ժամանակներից եւ այլն: Ամերիկահայ իրավաբան Կարդես Եղիայանը մի քանի տարի առաջ հրատարակեց Լեմկինի այդ ձեռագիր աշխատությունը, որը հենց հիշած ատենախոսությունն է: 1933 թվականից, աշխատելով Ազգերի լիգայի Սաղրինի կենսրմնում, բազմից բարձրացրել է հայոց ցեղասպանության դատավարման գաղափարը: Պատերազմի ժամանակ կորցնելով ընտանիք՝ մի կերպ փախչում է Միացյալ Նահանգներ:

Նախորդ տարիների մի բանի հրապարակումներում ցույց եմ ստել, որ 1943 թվականի նոյեմբերին իր «գենոցիդ» լամբերեն բառը ստեղծելիս Լենինին ըստ եռթյան հիմք է ընդունել 1921 թվականին «Թալեաթ փառայի դատավարությունը» նախարարում Վեճմերի գործածած գերմաններն առնչությունը (ռասսայի ոչչացում) արտահայտվում է, եւ գերմաններն այդ երկու բառերը փոխարինել է լատիններն երկու արմատով՝ *genus+cid* (*caedere=ոչչացնել* բայից): Այդ ժեմինը նա առաջին անգամ դատնադրեց գործածեց 1944 թվականին վետարանի լեհական կառավարության դատավերդ հրատարակած «Արևոնցի ստրությունների վարչակարգ օկուլացված Եվրոպայում» աշխատության մեջ, որտեղ լայնորեն մեկնաբարանում է լեհերի եւ հրեաների զանգվածային կոտորածները:

ՀԱՄԼԵՏ ԴԱՎԹՅԱՆ

Պատմաքան, hrապարակախոս

**Ինչպիսի զինանշան են
ուզում, կամ ինչ են ուզում
մենք մեր զինանշանից**

Նախ ասեմ, որ առաջին անգամ չեմ գրիշ Վերցնում Հայոց գինանուանի մասին գրելու համար, այսինքն, խնդրությալ ասելին համբաւարասից չէ, այլ, որու առումով, հանրագումար է: Ժամանակին Հայաստանի եւ Սփյուռքի թերթերում տղագրված իմ հրապարակումներում անդրադարձել եմ կաճայական փոփոխությունների դաշտառով գինանուանի գաղափարազորւկ ու ոգուրկ դառնալու ժխուր փաստին, աղադեմութեան 2001 թվականին նոյն թեմայով կլոր սեղան կազմակերպել ՀՀ դետական գինանուանի մրցույթի ժյուրիի անդամների եւ ճանաչված մասպիտականների մասնակցությամբ, այնուհետև օրենսդրական առաջարկության կարգով Ազգային ժողով եմ ներկայացրել «Պետական խորհրդանիւստիքի կիրառման մասին» օրենի նախագիծ (հնարավոր է՝ այն դադարանուած լինի ՀՀԴ խնբակցության արխիվում): Բնականաբար, ուրախալիք է, որ այս մատուցությունները լսելի եղան եւ իրենց չափով նորասեցին հետագա առավել լայն բնարկումների ծավալմանն ու, ամենակարեւորը, սահմանադրական փոփոխություն կատարելու:

Եվ իհմա, երբ առաջիկայում Ազգային ժողովը Վերջնականացես դիմի հաստատի մեր դեեական խորհրդանիւթերի մանրամասն նկարագրությունն ու կիրածման կարգը, ինչուս օաեւ նրանց ձեւախելումներից դաշտանելու օրենք ընդունի, առաջ կարծում ենք, որ, այնուամենայնիվ, ավելորդ չի լինի գոնեւ ընդհանուր գծերով Վերիիւթել կամ նոր միայն ծանրթանալ ՀՀ գինանաւանի խորհուրդին ու դատանությանը: Տապի, դրա կարիքն իսկապես զգացվում է, քանզի մենք այլևս այն սերնդից չենք, որի ուսայլ որեւէ ներկայացնուցիչ բավականաչափ ծանրությունը եր օաեւ հերալդիկայի կանոններին: Սակայն մեր անգրագիտությունն ամենեւ լին մեզ այնքան ազատություն չտիտի աս, որդեսզի դետության գինանաւանի մասին արտահայտվեն՝ չափամիտ ունենալով սեփական ճաւակը միայն (առավել եւս՝ հաճախ չիղկված, չկրթված, չձեւավորված ճաւակը): Եվ քանի որ, հավանական է, մարդիկ լինեն նորից, ովքեր կարող են օրենքի նախագծի հնարկումը ոչ թե այն լրացնելու եւ ամրագրելու, այլ արդեն սովորական դարձած սիսակն ու անօրինականը նույնությամբ թողնելու առիթ համարել, առաջ փորձենք կանխսավանդրադառնալ նրանց կողմից միւս բերվող մի քանի դատահարաբանությունների:

Հասոճության մասին

Մեր լետական գինանշանի ձիւս տև-
քը (թամանյանական - կողոյանական) չհավանողները սովորաբար խոսում են
նրա հնադառնությունից, դատկերների ա-
ռատությունից եւ այն դատաստելու բար-
դությունից: Առաջին հերթին, ուրեմն, հնադառնության մասին: Հայտնի է, որ գի-
նանշանը տվյալ երկի (բաղադի, տնինի)
խորհրդանշական դեմքն է, նրա դատամու-
թյան եւ ավանդությների խացված ար-
տահայտությունը: Ընդ որում՝ հայերեն
«գինանշանին» համարժե՞ «գերբ» բա-
ռը գերմաներենից, ինչպես նաև որու-
սականական (լիետեն, չեխեն, սերբ-
են) լեզուներից թարգմանած նշանա-
կում է «ժառանգություն», «ժառանգ»:
Արդ՝ ի՞նչ ժառանգություն է մեզ փոխան-
ցում ՞Վ դետական գինանշանը: Ինչ-
պես գիտեմ, գինանշանի վահանի վրա
գետեղված են դատական Հայաստանի
չորս թագավորությունների գինանշան-
ները, իսկ կենտրոնում Մեծ և Փոքր Սա-
սիսներն են՝ Նոյյան տաղանով, որոնք եւ

Վեցերև կրկին հաճախացել են խոսակցությունները ՀՀ զինանշանի վերաբերյալ: Կակված եմ ենթադրելու, որ այդ ամենն ինքնարեաբար չի լինում, այլ ուղղորդվում եւ խրախուսվում է: Եզ եք դա արվում է դետական մակարդակով (մանուլում կարդացի, որ ՀՀ ճշակույթի նախարարությունում ստեղծվել է դետական հանձնաժողով, որն զբաղվում է սվյալ խնդրով), աղա առավել եւս ողջունելի է: Բայց իշխո՞ւ այդին անհասկանալի ճեւով՝ գերե կիսածածուկ, հրադարակ հանելով, բող ներփի ինձ, նաեւ դաշտական մարդկանց, որոնց խոսք իհմնականում ոչ այնքան լուրջ կարծիքնեսակետի, որքան թափառող ասելուսի տղավորություն է բողոնում, բանզի նրանց ասածն ըստ էության չէ, խորություն չունի, արժեքը չափում են բնակածությամբ՝ դուր գալ-չգալով: Միգույց հարգարժան մարմինը նախ հանցանացնի՞ իր խնդիրներն ու նորաակները: Այդ դեմքում հնարավոր է, որ նրա ընդունում ոչ թե դարադ զից անողներ հավաքվեն, այլ գիտակ ու սրացակ մարդիկ հաճախմբվեն: Շարցն ունի իր դատամությունը, որին ծանոթանալու ցանկություն չունենալու դատապով չի բացառվում, որ նորից հեծանիկ հայտնագործվի, այն էլ... բառակուսի անհիմերով: Նեեմ, որ խնդրո վերաբերյալ առաջին մտահոգությունները մանուլում հնչել են դե-

ուեւ մեկովկես տասնամյակ առաջ, ըստ որում խիս առարկայորեն, մատնանշելով բոլոր այն աղավաղումները, որոնք կրել է մեր խեղճ զինանշանը: Ենտեւաբար՝ իսկապէս օգտակար կլիմի, եթե ծանորամանի հարցի նախադաշնությանը (դիմում եմ հանձնաժողովին): Այստեղ բացարություններ կան, թե ո՞ր խեղումից ի՞նչ ազերումներ են տեղի ունեցել եւ, ընդհանրապէս, ուսուցողական էլի բաներ կան:

Ընթերցողի ուսադրությանը ներկայացվող տույժ հոդվածը գրել եմ 2006 թվականին, սակայն չեմ տղագրել, որպեստեւ նախատեսել էի թերթերին հանձնել Ազգային ժողովում Զինանշանի մասին օրենքի բնարկման օրերին, քայլ բնարկումն այնինան անձայն ու սրջնթաց անցավ, որ ես դարձադիւ դահը քաց բռնեցի (օրենքն ընդունվել է 2006 թ. հունիսի 15-ին): Եթու արդեն ժամանակավերել հանարեցի: Այժմ բանի որ հարցը վերսին արդիական հնչեղություն է սաշաբել, ինչի համար անուուես ուրախ եմ եւ անկեղծորեն ողջունում եմ դրա նախաձեռնողներին, կարծում եմ՝ հոդվածն անդայման օգտակար կլինի ընդհանուր գործին: Վերջինվեցո, հնարավոր է, որ սղասակող սահմանադրական փոփոխություններում նորից ներառվեն ՀՀ դեեւական խորհրդանշները: Իսկ դա դարձադիւ կենսական անհրաժեշտություն է... Տ. Դ.

Ո՞րս է ՄԵՐ զի՞ւսնանը

მԵრ აყდაქინ სიჟაფნ თნ խորհրდამიცილ
ეს ხამასწავლის თ მასამასაკანამა
ეს ტავის თნ ჩელი მაგ: ჩ ძირ, გე
ნანსამა ჩემასაკან გალაქარნებუ
მაცე ჩენა შერი სონმასის ენდი
ბელ է: ტავანდასაკანის ტავან
აყდაქინ კენსადროს ტავან
ტავან ქრეაპტო არავს არბარბი
ხარგერებ მაცე სა ე. აუნიამენა
ანკ, ჩენგ է აუსტას კონტაქტი
(ჩერქეზებ) მაცე თი ის რე მაცე ისტ
ცე: ტავასასან მაცე է. მერ გენამ
ცანე მასასამებრ ე ისტაცე: არავს
ანდა ტავანასანანებ მან ხა
მარტოს ირმენ ხალაკან ჩენის
რიც მაცასანის ტავან խორհრდამი
(სიმილიკა) ტესავთ է XVIII დარჩ ქრე
გენ: ზა აუ ცევან ტ, ტე ხა ხასა
რალაკან-ფალასაკან ფიტჩენტენ ად
დაქინ ანკასანის ტავასანანებ
ჩენა ხილებრ კალი ენ ანგრეკი
კას ცარტელ ისასასან ჩეს:

հաբար կարող եմ ասել, որ Արագիշ
հանրապետության զինանշանի հեղինակները Ալեքսանդր Թամանյանը եւ Հակոբ Կողօյանը ծանոթ էին այդ խորհրդական գիտերին եւ նղատակ ունեին դաստիարակության գեներացիկ կաղը արդությանական զինանշանի հետ: Նրանի առաջնորդվող էին այն սկզբունքով, որ վերածնվող տիեզերական տարրերը պետք է հենվի առ այլ ազգային դեւական սիմվոլիկայի վրա (ժես «Գոլոս Արմանի», 1 հունիսի 2000թ.):

Այսդիսով, Արագին հանրապետության զինանշանը, որն անփոփոխ կերպով օրենքով ընդունվել է նաեւ Երրորդ հանրապետության համար, խորհրդական է հայ ժողովրդի դատական ուժին ինչպես նաեւ նրա ազատագրական դատարի ոգին, որն էլ տրամադրանորեն համարվել է ազգային անկախ ժետության հիմնադրմանը: Սա է խորհուրդը Հայոց զինանշանի: Իսկ մեր խնդիրն է անբարեկ դատարի ազգային-դեւական այս խորհրդանիշը, բանզի նրա գծագրության մեջ դուզան-ինչ փոփոխություն կատարելու դեմքում անգամ, փոփոխությունը կոնդողիցիայի հնասըր (օր) նաև՝ գործածվող տարբերակում վահանակարանի հարատիւրունների զինանշանը ներն իրաւ միացնող դարանաձեւ հյուսվածքը Վերացնողն անգիտություն ոչչափ է այդ բազավորությունների ժամանակածության ու մեկ ժողովրդի դատական անձնության գործակարը, եւ ամբողջ ընդամենը կենդանադատելու համար սալիկներով մի խճանկար է դարձել:

րանի բաց լինելը ոչ թե նշանակում է ազդեսիվություն (ինչպես մեկնարաների գործադրությունը կամ առաջարկելու համար), այլ երկիրը դաշտավայրը լու դաշտավայրը: Արդ, եթե օքնում ենք, որ մեր ազգային ինքնությունը բնորոշող այս հաևանիհմերը կորցրենք, ապա իհարկե ավելորդ կարող ենք համարել նաև դրանց խորհրդանիհերը բուն իմաստով դահլյանելը:

Պատկերների առատության մասին

Վերջ ներկայացրին զին

Վահանի վրա եղած դատկերթը, այս անդադանամբ Վահանակիրների՝ սոյութիւն եւ արծվի կերպարներին (նրանի սօրվա ձեւախեղված տարբերակում ոչ բայց Վահանակիրներ են, այլ Վահանին հոգ Վածներ): Պետք է գիտենալ, որ առհասսրակ հերալդիկայի հիմնական կանոններով է դայմանավորված նման դերական տարրություն ունեցող ֆիզուրների առկա յությունը: Եվ նորից դատահարաւ կա ուրիշներին նմանակելով չէ, որ ընտրված են առյուծը եւ արծիվը, որովհետեւ դրա հայոց քաջապարհական նշաններն են Հայերի համար թքնազգիների մեջ սրբագրութիւնը արծիվը է: Նրա անունը անգամ արտեզականային արմատից է: Առյուծը եւս արեգականային կենդանի է: Ի դեմք ըստ հռոմեական դասմիջների, Հոռոմ սոյութիւնը ներմուծվում է ենց Հայաստանի Առյուծը խորհրդանություն է ուժ, արիություն եւ վեհանձնություն, իսկ արծիվը՝ հզրություն եւ երկարակեցություն: Նրանց բա

Ինչ վերաբերում է զինանշանի ստորհնասի հարդարանին, աղա գրւց խկադիմութեա արժե բննարկել եւ այնուելի ինչ-ինչ փոփոխություններ կատարել: Նախ ասեմ, ու ինչ վերաբերում է այն մտահոգությունը իր մեր զինանշանը առ է հնաշունչ եւ զազաներով ծանրաբեռնված, դժվար չէ փարատել՝ վերջինս համեմատելով արեամուսան բովանդակության երիտասարդ երկրությանը: Այս բայի կամադայի, Նոր Ջելանդիայի, Ավարայի կամ Միհության կամ թեկուզ Խոլանդիայի զինանշանների հետ: Չաս է խոսվել նաև զինանշանի գծագրության մասին իր նրա կողոյանական կատարումը դաշտում կաս գեղարվեստական է ու չի բավարարում ժամանակակից դաշտանշներին: Եւ բայի ու ներկայիս դաշտօջանն իր օրենքությանը է բեղադրում դիզայնի ասպարեզում հետեւաբար մենք չենք կարող այդ ամենից մի կողմէ բաշխած մնալ: Բայց որեւէ մենքը կարո՞ղ է երեակայել, թե ինչ կմնա զինանշանի մասին իրական տարրերը եւ առաջարկությունները՝ դիզայնի արդիական համարվող փոփոխական ոճերի դահանջով: Դատարկ խոսքական սակցություններ կան նաև այն մասին իր ՀՀ զինանշանը դժվար է դատարանական փորագրել, ձուլել եւ այլն): Դա առնվազան իննարեւագնահատություն է: Յայ արհեստավոր միշտ էլ կարմետունն կատարել է այն գործը, որն իրեն դատվիրվել է: Մյուս ամենին ամհանգությունն է վերաբերում է զինանշանի վերականգնան իր մեջ կապված ծախսերին:

